

Jaderný odpad?

Děkujeme, nechceme.

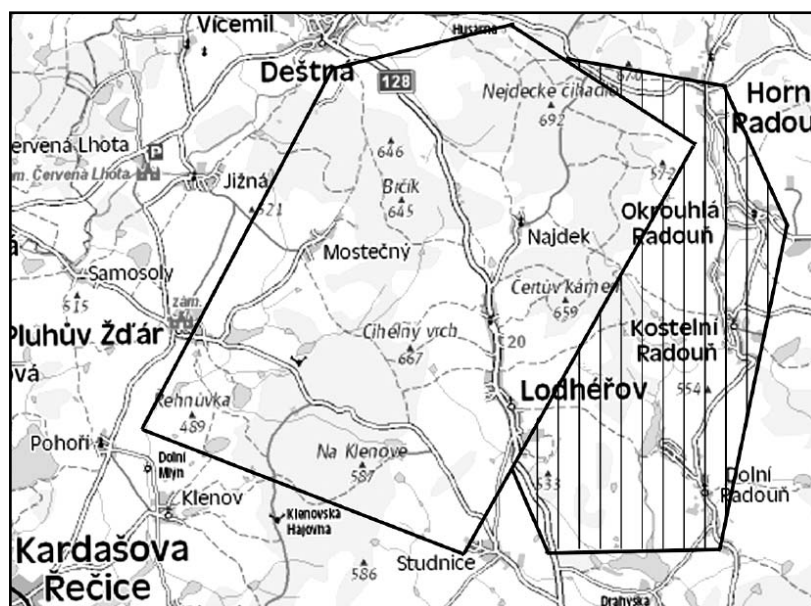

číslo 2 / 2005

SÚRAO neodpočívá

Opět se potvrzuje, že silná slova ministra průmyslu Urbana z loňského roku o zastavení všech prací na vyhledávání konečného úložiště vyhořelého jaderného paliva, byla jen nevážně míněným gestem politika pro uklidnění znepokojené veřejnosti. Nejprve se ukázalo, že konsorcium GeoBariéra musí do minulého podzimu dokončit svá měření v terénu jednotlivých lokalit. Nyní je jasné, že práce i nadále pokračují jen podle mírně upraveného harmonogramu. Ale v podstatě tak, jak byly naplánované. Výše zmíněné sdružení firem nyní dokončuje etapu zužování všech šesti lokalit. Po ukončení terénních měření, rekognoskačních prací a po zpracování kritérií a metodického postupu pro výběr zužovaných území se aktivity soustředily na výběr těchto užších lokalit a na definování prostorů pro možné umístění povrchového areálu. V březnu, na rozdíl od některých dřívějších, proběhl k tomuto kontrolní den bez pozvání veřejnosti.

Náhrazkou mělo být informační setkání se starosty, které se konalo 28. června v pražském sídle SÚRAO za účasti zhruba dvou desítek zástupců obcí z celé republiky. Jeho úvod zarámovaly dvě události – předání petice s více než 540 podpisy lidí z Jesenice u Rakovníka proti záměru hledat u nich úložiště a slib ředitele Dudy, že: „do lokalit nepůjdou, pokud se tam nezmění veřejné mínění“. Za něj mu na závěr někteří ze starostů právem poděkovali. Přestože podle našich zpráv již zužené lokality o celkové rozloze cca 40 km² byly vybrány, na zmíněném setkání nebyly prezentovány. Starostové se ale v závěru na vyžádání (sic!) dozvěděli, jak to na každé z lokalit vypadá z hlediska dosavadních „mělkých“ geologických poznatků a podle dalších vylučujících kritérií zejména na povrchu lokalit. Mohli si tak nakonec udělat představu, kam se bude upírat další zájem.

V některých lokalitách došlo k posunu zájmového území SÚRAO (mapka lokalit Lodhěřov – pruhy označené území bylo nově doplněno). Repro Hnutí DUHA.

Věc, kolem které SÚRAO chodila jako kolem horké kaše, se týká stanovení dalšího zájmového území mimo dříve prezentované území některých z lokalit. Přinejmenším na lokalitách Božejovice – Vlksice, Pluhův Ždár – Lodhěřov a Lubenec – Blatno, kde se pro úložiště jako nejvhodnější jeví území u kraje lokality, byla v tichosti vybrána další plocha, kam se zaměřil zájem úložišťových prospektorů. Podle všeho se zde orientují na možné umístění povrchového areálu úložiště, neboť ten může být až 5 km vzdálený od podzemní části. Svědčí tomu i zájem SÚRAO o starosty z těchto nových území – obce ležící východně od lokality Lodhěřov se tak dočkaly návštěvy ředitele Dudy i exkurze v Dukovanech. U Božejovic a Vlksic se tento zájem orientuje jižním směrem a u Lubence severozápadním.

Ve výroční zprávě SÚRAO, která byla schválena vládou, se objevuje pozoruhodné tvrzení: „Memorandum, jehož text v obcích Dolní Cerekev, Cejle, Milíčov a Batelov předem projednala a schválila obecní zastupitelstva, podepsali za přítomnosti místních novinářů starostové obcí a ředitel SÚRAO dne 29. 9. 2004 v Jihlavě“. Jak jsme již byli psali minule, nebylo tomu tak všude. Například v obci Batelov memorandum předem obecní zastupitelstvo ani neprojednalo ani neschválilo. Svěvolné jednání starosty vedlo k demisi sedmi zastupitelů z patnácti.

Správa úložišť radioaktivních odpadů investuje prostředky jaderného účtu také dalším problematickým směrem – do podpory transmutačních technologií. Vešlo v patrnost, že podobně je tento nepříliš perspektivní způsob nakládání s vysokoradioaktivními odpady v rámci národních programů v evropských zemích financován už jen v Itálii. Proč tedy tolik investujeme do technologie, která nemá reálnou budoucnost? Že by platila rok stará slova pracovníků této organizace věnovaná transmutaci: „Z pohledu SÚRAO se jedná o financování doplňkového výzkumu k problematice ukládání radioaktivních odpadů, který však nemá perspektivu v budoucí implementaci příslušných zařízení v podmínkách ČR. Financování uvedeného výzkumu však umožňuje udržovat příslušnou odbornost v oblasti související s nakládáním s radioaktivními odpady.“?

Edvard Sequens, sdružení Calla

Novela atomového zákona – poslední čas na činy

Nekonečný příběh připomíná osud novely atomového zákona v Senátu. Ve čtvrtek 23. června se jí po téměř roce a půl od předložení skupinou senátorů, reprezentovanou senátkou Jitkou Seitlovou, opětovně zabývalo plénum horní komory našeho Parlamentu. Proběhla poměrně obsáhlá debata a byly předloženy některé pozměňovací návrhy. Návrh předsedy Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí Jiřího Brýdla (KDU-ČSL) počítá s ponecháním účasti obcí pouze při rozhodování o umístění jaderného zařízení, přidává účast krajů, ale odmítá právo veta. K němu byl předložen návrh senátorky Seitlové, který účast obcí zpětně rozšiřuje i na řízení o povolení a o likvidaci jaderných zařízení. Problematický je návrh senátora Tomáše Julínka (ODS), který z celé novely zachovává pouze kompenzace obcím v blízkosti jaderných zařízení, a to formou platby ze státního rozpočtu. V případě jeho přijetí by se z novely stalo něco zcela jiného, než předkladatelé zamýšleli. Samozřejmě je stále ve hře i novela v původním znění, pokud k ní neprojdou popsané pozměňovací návrhy.

Novela přestála návrh na zamítnutí, který předložil zpravodaj Výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu Robert Kolář (US). Ze 60 přítomných senátorek a senátorů se pro zamítnutí vyslovilo pouze 11, proti zamítnutí pak 34. Nakonec došlo k přerušení jednání a to až do další schůze Senátu. Ta se má konat ještě v červenci. Tento čas jistě využije jaderný průmysl k silnému lobbyingu proti přijetí novely.

Pokud novela nebude výslovně přijata, pak práce končí a budou se jí zabývat už jen senátní archiváři, případně studenti ve svých odborných pracích. Hrozí ale také zmíněné zúžení zákona na pouhé kompenzace (návrh senátora Julínka), což se obcí, postižených průzkumy kvůli úložišti, týkat nebude.

Prosím, chcete-li, aby novela prošla s účastí veřejnosti, jsou nezbytné Vaše další aktivity zaměřené na tu část Senátu, která ji podpořit nechce, případně chce, ale v onom nepřijatelném znění. Tedy zejména na klub ODS. O další informace, jak konkrétně pomoci, o spojení na senátory, se můžete obrátit i na mne pomocí kontaktů uvedených v tiráži zpravodaje.

Edvard Sequens, sdružení Calla

Novela atomového zákona pohledem senátorů

23. června přišla na pořad plenární schůze Senátu ČR novela atomového zákona. Nastala poměrně obsáhlá diskuze, na jejímž konci se většina senátorů v hlasování vyslovila proti návrhu na úplné zamítnutí novely (viz předchozí článek). Na

následujících stránkách vám přinášíme záznam vystoupení tří senátorů v diskuzi. Jde o zkrácený výběr těch příspěvků, které reprezentují různé pohledy na novelu.

Senátor Pavel Janata:

Vážený pane místopředsedo, vážené dámy, vážení pánové, kolegyně a kolegové, dovoluji mi, abych upozornil na některé aspekty života obyvatel v zóně kolem jaderné elektrárny pohledem člověka, který v této zóně, označované i jako zóna ohrožení, mám velkou část svého volebního obvodu.

V mém volebním obvodu se také nachází jedna z lokalit uvažovaných pro vybudování trvalého úložiště vyhořelého jaderného paliva.

Trošku historie. První blok Jaderné elektrárny Dukovany byl spuštěn v roce 1985 a v následujících dvou letech další tři bloky. O této výstavbě bylo rozhodnuto počátkem 70. let, tak jak tehdy bylo zvykem, bez možnosti vyjádření se místního obyvatelstva k této tak zásadní stavbě, která poznamenala region a jeho obyvatelstvo nejen během patnácti let výstavby. Tato výstavba zcela zásadním způsobem změnila charakter a vzhled okolní krajiny. (...) Životnost elektrárny se uváděla třicet let. Potom prováděné rekonstrukce na zařízení, které bylo postaveno podle sovětského projektu a už v té době zastaralého projektu, údajně umožní provozovat elektrárnu nejméně čtyřicet let, hovoří se i o padesáti, šedesáti letech.

Rozhodnutí o výstavbě jaderného zařízení bez účasti veřej-

nosti tak poznamenalo náš kraj a jeho obyvatelstvo na velmi dlouhou dobu, ne-li navždy.

Po několika letech provozu bylo nutno postavit i mezisklad vyhořelého paliva. To již bylo v době, kdy se obyvatelé mohli aspoň částečně k této záležitosti vyjádřit. Navzdory tvrzením, jak je elektrárna pro region výhodná a nezbytná, všichni vystupovali proti stavbě meziskladu. Pro elektrárnu však byl mezisklad vyhořelého paliva existenční záležitostí. A proto bylo slíbeno do regionu každoročně uvolňovat 100 mil. Kč, které se dokonce mají navyšovat o inflaci.

Nebyla však podepsána žádná smlouva a důvěřiví starostové a spolu s nimi obyvatelé naletěli provozovateli, akciové společnosti ČEZ. Ta se dnes k tomuto slibu nechce hlásit.

V téže době bylo sice vydáno vládní usnesení č. 213/1992 Sb., které jaderné energetice přiznává výjimečnost, která není srovnatelná s žádným jiným průmyslovým odvětvím, a rovněž uvádí, že obavy obyvatelstva jsou přirozené a pochopitelné a vyplývají z charakteru tohoto výjimečného fenoménu a ze zkušeností u nás i v zahraničí.

To řekla vláda v roce 1992. Přesto prakticky neexistují žádné kompenzace ani jiné zmírnění dopadů působení jaderného zařízení na okolí, samozřejmě kromě problematické a často zmatené fungující nadace Duhová energie. Tato nadace se vyznačuje neznaností prostředí, neochotou zabývat se místními problémy,

nepružností, zkrátka není to nic, co by bylo možno pochválit.

Stávající situace řešení problému soužití jaderného zařízení s regionem v podobě sponzorských příspěvků je tedy prostě nesytemová, a já říkám, že je nadále neudržitelná.

Navíc díky nešťastnému postupu danému buď neschopností nebo ignorancí představitelů SURAO či Ministerstva průmyslu a obchodu při hledání lokality pro trvalé uložení vyhořelého jaderného paliva je pravděpodobné, že mezisklad v elektrárně Dukovany nebude pouze deklarovaných 50, možná 70 let, ale možná také podstatně déle. To, že výběr lokality pro konečné úložiště vyhořelého jaderného paliva skončil prozatím naprostým fiaskem, to je jen důsledkem uvedeného stavu, zejména pro mě nepochopitelných podceněním potřeby obecné akceptovatelnosti takového zařízení.

Náš region, jak jsem tedy uvedl, je neoddiskutovatelně jadernou elektrárnou a dalšími jadernými zařízeními, meziskladem, trvalým úložištěm nízká a středně aktivních odpadů poznamenanán a zcela jistě je snížena atraktivita tohoto území i z pohledu podnikatelů. Například pro podnikatele z Rakouska je to území zcela nepřijatelné. Totéž platí i z pohledu turistického ruchu.

V zóně havarijního plánování, můžeme ji také nazvat zónou ohrožení, jsou pro obyvatele nastavena speciální režimová opatření – distribuce havarijních příruček, jodidových tablet atd. Starostové jsou v případě jaderné havárie odpovědní za řízení evakuace. Přitom je naprosto nevyhovující stav havarijních únikových tras, které jsou sice podle zákona povinny udržovat příslušné krajské úřady, ale v důsledku nedostatku financí není prostě tato otázka řešena. No, a provozovatel, ten se tváří, že se ho to netýká.

Zákonné kompenzace se poněkud paradoxně podařilo prosadit pro zařízení, které je nejméně problematické, nejméně nebezpečné i nejméně medializované. A tím je trvalé úložiště nízká a středně aktivních odpadů v areálu JE Dukovany. Částka 1,5 mil. Kč plyne do obce, na jejímž katastru se dané zařízení přímo nachází a je placena z jaderného účtu. Předloženou novelou atomového zákona budou odvody na jaderný účet navýšeny tak, aby mohly být vypláceny obcím přiměřené částky i za jaderné elektrárny, kvůli které byla vybudována i zmíněná další zařízení a kvůli které byla vytyčena i ona zóna ohrožení. Finanční prostředky budou využity především v oblasti zlepšení životního prostředí, k vytvoření potřebné infrastruktury, zejména havarijní únikové trasy, a pro rozvoj podnikání tak, aby byly v těchto regionech vytvořeny podmínky pro jeho současný rozvoj i stabilizovaný život v budoucnu v době po vyřazení jaderných elektráren z provozů.

I když se podle dosavadních výsledků zdá, že jaderná elektrárna je dobře zajištěna a dobře provozována, havárii nelze vyloučit nikdy. Pouze akceptovat její „přijatelně nízké riziko“. Tím rizikem je především možnost selhání lidského faktoru. Nemusím uvádět snad přímo havárii v Černobylu nebo Three Mile Island, stačí připomenout nehodu s tragickými následky v továrně v Japonsku nebo koncem května medializovaný únik velkého množství radioaktivních látek v přepracovatelském závodu BNFL v Sellafieldu. Po 11. září 2001 k tomu samozřejmě přistupuje i reálné nebezpečí teroristického útoku.

Pokud byla tedy kdysi slíbena v době potřeby akceptování výstavby meziskladu vyhořelého paliva jistá částka, měl by být seriózní firmou takový slib dodržen. Nesplnění nepřispívá k dobrému jménu firmy, která se snaží prosadit na evropských trzích. Stejně jako k němu nepřispívají aféry v odměňování vrcholových manažerů statutárních zástupců, členů dozorčí rady. Rovněž nepotřebná reklama prakticky monopolního výrobce

elektriny v ČR vyvolává dohady a spekulace o jejím pravém důvodu a účelu.

(...)

Zákonné řešení přístupu financí do regionu neřeší samozřejmě všechny problémy s jadernou energetikou. Ale zcela jistě přispěje ke zklidnění situace v regionech a významně přispěje k řešení problémů s hledáním lokality pro trvalé úložiště vyhořelého jaderného paliva. Finanční částku, kterou bude podle předložené novely atomového zákona odvádět provozovatel navíc na jaderný účet, je možné zahrnout do nákladů na rozdíl od dnešních sponzorských darů, které samozřejmě musí jít ze zisku. Navrhované příspěvky představují pro obě naše jaderné elektrárny podle poslední verze tohoto návrhu přibližně 200 milionů korun a promítnou se do výrobních nákladů ČEZu jednou třetinou haléře na jednu vyrobenou kilowatthodinu. Z toho je zřejmé, že argument, který slyším a slyšíme od zástupců a.s. ČEZ o vyšších nákladech na výrobu elektriny z tohoto důvodu, že to je argument nicotný. Vzhledem k existenci různých jiných velkých průmyslových podniků možná příspěvek není ideálním systémovým řešením, i když podle mého názoru výjimečnost jaderné energetiky potvrzená již citovaným vládním usnesením takový postup zcela jistě umožňuje.

(...)

Rozhodně nemohu nazvat systémovým řešením to, které nabízí ČEZ, ať už v podobě navýšení sponzoringu na příští rok na dvojnásobek, jak se v nedávných dnech starostové dozvěděli od ČEZu takovýto příslib. Nebo ani v podobě převodu financí do regionu jaderných elektráren ze státního rozpočtu, jak navrhuje kolega Julínek. Mě trochu ten návrh překvapil, a to i s ohledem na to, kterou stranu tady kolega Julínek reprezentuje. Já si nemyslím, že je správné, aby tyto náklady na tyto kompenzace nesli všichni daňoví poplatníci prostřednictvím daní a státního rozpočtu. Proč by neměl tyto náklady nést provozovatel? Já si myslím, že logika spíše hovoří proto, aby to skutečně byl, do budoucna možná byli provozovatelé jaderných zařízení.

Představitelé a.s. ČEZ také jako protiargument proti této novele uvádějí, že takto konstruovaný příspěvek se zásadně vzdaluje základním principům – teď cituji z dopisu, který jsem obdržel – principům, pro které byl jaderný účet zřízen. Cílem bylo soustředit dostatek finančních prostředků na bezpečné uložení všech radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva.

Kolegyně a kolegové, já vás mohu ubezpečit, že všechny aspekty jaderného účtu i jeho vlastní poslání zůstávají touto novelou atomového zákona zachovány. Pouze se jaderný účet a prakticky asi nejlépe, kdyby to byl přímo speciální podúčet, pouze se použije jako mechanismus převodu finančních prostředků uvolněných provozovatelem pro jednotlivé obce. To znamená, že provozovatel musí o tyto příspěvky navýšit své odvody na jaderný účet. Dosavadní odvody budou dále sloužit svým již definovaným účelům bez jakékoliv změny.

Kolegyně a kolegové, na závěr vás chci požádat, abyste při hlasování vzali v úvahu všechny uvedené argumenty a podpořili tento návrh senátního návrhu novely atomového zákona a přimlouvám se za to, aby to bylo ve znění pozměňovacího návrhu garančního výboru, ale modifikovaného pozměňovacím návrhem senátora Brýdla.

Děkuji vám za pozornost.

Senátor Jaroslav Kubera:

Vážený pane místopředsedo, kolegyně, kolegové, určitě jste zaregistrovali, že tisíce lidí včera ve Švýcarsku zůstali ve velkém vedru ve vagónech, protože ve Švýcarsku došlo ke kolapsu zdroje energie pro elektrické vlaky.

Připadám si tady jak kdysi dělníci rozbíjeli stroje, protože měli obavu, že jim vezmou práci. Myslím, že tady není debata o atomovém zákoně, ale o tom, kolik mají dostat obce, které se nacházejí v místech, kde se nacházejí buď elektrárny, potažmo kde se mají nacházet úložiště.

Že komunikace těch, kteří připravují a ten jaderný odpad se uložit někam musí, to je pravda, je špatná. To je evidentní. Ta jejich argumentace má být úplně jiná. Chceme v blízkosti vašeho území postavit něco, co je prakticky nejbezpečnější, co si umíte představit.

Mimochodem v Ústí nad Labem stojí velmi nebezpečná chemická továrna přímo ve středu města. Má také Ústí dostávat z nějakého fondu nějaké peníze, protože kdyby náhodou, a televize Nova tuším to zkoušela, že se sportovním letadlem bezpečně přeletěli až nad tu chemičku a klidně mohli tu chemičku uvést do stavu havárie.

Jinými slovy povídky o tom jak nám větrné elektrárny zachrání spotřebu energie jsou jenom povídky, protože představte si, že by Čína místo jaderných elektráren stavěla elektrárny větrné, tak se už tam nevejdou Číňané, protože by jich muselo být tolik, že by stál vždycky Číňan, větrná elektrárna a zase Číňan.

Tím nechci říci vůbec nic proti alternativním zdrojům ener-

gie. Dokonce si myslím, že například sluneční kolektory nejsou využity zdaleka tak, jak by být využity mohly. Ony také nejsou příliš hezké, ale už se na tom pracuje, aby nedělaly ty domy, na kterých se umístí, ošklivé.

Víte, že klimatizace v různých zemích nevypadá hezky, zejména ve Spojených státech, když visí na těch barácích takové ty bedny hnusné s vrtulemi, které čerpají teplo nebo případně chlad do těch budov.

Myslím si, že o nic jiného tady nejde než o peníze, že by bylo lepší těm obcím dát ty peníze a uspořili bychom si spoustu času a práce a ten boj je marný. Ten boj je marný, protože jestliže jsme schválili zákon o obnovitelných zdrojích, který dává nerovné podmínky na trhu, nechť se ukáže, jestli ty zdroje jsou schopny provozu a možná, že je pravda, že kdyby se započítaly všechny náklady, tak se ukáže, že i ty jiné zdroje jsou výhodné, ale ono se to neukázalo.

Víte, že bylo nedávno zrušeno výběrové řízení pro ty palírný lihu nebo co to mají pálit. Je to velký byznys. Je kolem toho velké a zbytečné lobby. Nejlepší kdyby oni ekologičtí aktivisté zhasli, svítili svíčkou, pak bychom neměli ty problémy.

Každý člověk chce nakupovat v marketech, jezdit autem, svítit, mít pračku, mít myčku nádobí. To všichni chtějí, ale energii zřejmě si představují, že ta přijde sama a přijde ze vzduchu. To není tomu tak, nepřijde.

Domnívám se, že bychom měli přerušit. Ty pozměňovací návrhy, které padly teď na poslední chvíli nebyly nikde projednány a jak tady bylo nedávno řečeno, je třeba dohlédnout důsledků přijímaných zákonů. Takže zkusme také dohlédat.

Děkuji za pozornost.

Senátor Martin Mejstřík:

Dámy a pánové, dobré dopoledne. Dovolte mi reagovat krátce na jednu informaci, která se zde neustále opakuje, pakliže projednáváme cokoli o energetice. Cítím za povinnost se k tomu vyjádřit. A to je to, že jediná cesta je skrze jadernou energetiku a případně elektrárny, které spalují fosilní paliva, jinými slovy alternativní energie nemá budoucnost.

Já si myslím, že to není pravda. Myslím si, že ta argumentace o výši cen, která zde padla, že alternativní energie je nejdražší energií a hořce bychom zaplatili, kdybychom ji takto vyráběli, je scestná. Já sám pocházím z Jizerských hor a vím, že Krušné hory vymřely nastojato v sedmdesátých letech. K nám do Jizerských hor tento proces dorazil v osmdesátých letech, pokračoval přes Krkonoše a nezastavil se ani v Jeseníkách. Takže kdybychom započítali do ceny energie, která je vyráběna klasickými elektrárnami na fosilní paliva, tak se dostaneme možná ne na desetinásobek současné ceny, ale možná ještě více.

Rekultivace, které trvají desetiletí, záchrana všech našich pohraničních hor, která byla na počátku 80. let zahájena a zápasíme o tyto hory do teďka a není to jenom o lesích, ale o destrukci krajiny, o splavování těch holin, splavování zeminy z hor atd., vysychání vod, vysychání rašeliníšť atd. atd.

Jenom upozorňuji na velmi líbivý argument, že alternativní energie je drahá, ale uvědomte si, že kdybychom opravdu započítali do současných cen všechny ceny, které musíme zaplatit na

rekultivace a záchranu krajiny zničené klasickými elektrárnami, tak se nedopočítáme.

To nehovořím o rekultivaci krajiny Mostecká a Ostravska jako takové, které jsou zničeny těžbou buď povrchovou nebo hlubinnou. To je ad 1.

To samé se týká i výroby pomocí jaderných elektráren. Když bychom započítali cenu, kterou jsme zaplatili za výstavbu Temelína, k tomu připočetli cenu, kterou jsme zaplatili za zničení krajiny, za zničení a vysídlení staletých lidských sídel a přesídlení těch obyvatel a výstavbu jiných sídel, protože ti lidé se museli někam zabydlet atd., kdybychom započítali předpokládané investice právě na jaderná úložiště, tak se dostaneme opravdu, jsem o tom přesvědčen, minimálně na desetinásobek současné ceny. To jenom k tomu, co zde padlo od jednoho z mých kolegů.

Jsem přesvědčen o tom, že to je naopak, že alternativní energie je náš jedinou alternativou do budoucna. Proto jsem rád, a vracím se zpátky, samozřejmě chce to čas. Máme zde jadernou energetiku, je to jedna z těch čistších variant, ale ne neproblémová, jak zde padlo u mých předřečníků a já jsem velmi rád, že zde máme návrh zákona, který ten současný upravuje a posouvá ho jednoznačně dobrým směrem.

Chci vás požádat, abyste propustili tento návrh do podrobného čtení a mohli bychom se bavit o pozměňovacích návrzích, které ho ještě vylepšují nebo jsou případně kompromisem tak, abychom zákon mohli schválit.

Děkuji za pozornost.

Dopis 34 starostů k novele atomového zákona

Určeno: Milanu Urbanovi, ministru průmyslu a obchodu České republiky, Vítězslavu Dudovi, řediteli Správy úložišť radioaktivních odpadů

na vědomí: senátorům České republiky

15. června 2005

Vážený pane ministře/řediteli,

jako starostové obcí, které se nacházejí v regionech, vytipovaných státem pro potenciální vybudování národního úložiště dlouhodobých radioaktivních odpadů, Vás několik dní před hlasováním o novele tzv. atomového zákona v Senátu ČR oslovujeme s výzvou, abyste se postavil, veřejně a jednoznačně, za změnu atomového zákona, která by mohla napravit nerovné postavení obcí při rozhodování o způsobu nakládání s českými radioaktivními odpady a abyste podpořil schválení novely v podobě, předložené na počátku loňského roku sedmi senátory ČR. Současná podoba atomového zákona podle našeho názoru nezajišťuje všem stranám, kterých se problém dotýká, rovnocenné výchozí postavení při těchto rozhodováních. Myslíme si, že navrhované změny v atomovém zákoně by tyto nerovnováhu snížily. Vaše podpora novely by pomohla zvýšit naši důvěru v to, že státní orgány již vnímají obce v těchto jednáních jako významné a rovnocenné partnery. Posílení vzájemné důvěry mezi státními úřady a obcemi považujeme za nezbytný krok k pokračování diskusí a aktivit, usilujících o přijatelné řešení. Je tedy, alespoň podle našeho názoru, i zájmem Vašeho úřadu.

Atomový zákon ve své současné podobě nám neumožňuje zapojovat se do řízení, souvisejících s jadernými zařízeními, které by chtěl stát potenciálně umístit na území našich obcí. Nedává nám ani dostatečné garance, že v případě havárie obdrží naše regiony dost prostředků na odstranění následků a našim občanům dává časově velmi omezenou možnost usilovat o odškodnění v případě, že by v budoucnosti byly zjištěny negativní vlivy jaderných provozů na jejich zdraví. Už i samotná stavba jaderných zařízení, zejména pak v případě hlubinného úložiště radioaktivních odpadů, je doprovázena dlouhodobou nadměrnou ekologickou zátěží regionu a podle zkušeností ze zahraničí (a nejnověji i v České republice) dokonce i jen úvahy o vybudování takového úložiště v regionu vedou prokazatelně k poklesu cen nemovitostí a mají negativní dopady na turistický ruch. Na ten se přitom mnohé z našich obcí spoléhají jako na jeden z hlavních zdrojů příjmu do obecních pokladen. Potřebnost navrhované novely spatřujeme též v tom, že by obcím, na jejichž území již stojí jaderné zařízení byly zaručeny zákonné kompenzace za tyto újmy, a výše těchto kompenzací by tak nezávisela na aktuální dotační politice, případně finanční situaci investora stavby.

Pokud nebude novela atomového zákona schválena, nedostaneme naději, že stát hodlá tyto problémy skutečně řešit a že hodlá naši pozici v budoucích jednáních vnímat jako

rovnocennou. Naopak, s případným zamítnutím novely se sníží naše důvěra ve státní orgány, které se o výstavbu jaderných zařízení v našich regionech zasazují. Zamítnutí zachová současný nerovnovážený stav, který vytváří bariéry otevřeným diskusím se státními orgány. Jednání se – ne naší vinou – ocitla ve slepé uličce a byla proto celkem logicky na popud Vašeho úřadu do roku 2009 přerušena. Pokud ale zůstane legislativní situace stejná, nevidíme důvod pro obnovení jednání se státními orgány po uplynutí tohoto období.

Řešení problematiky cestou konfrontací se přitom chceme vyhnout. Takový směr by mohl jakákoli řešení spíše ještě prodrazit. Pokud ale budeme mít pocit, že jsme už na počátku diskuse o řešeních „tlačeni ke zdi“, nezbude nám než se spoléhat na způsoby, kterými se v podobných situacích brání obce a regiony v zahraničí – soudní procesy nebo i veřejné protesty. Tyto prostředky považujeme za krajní, nechtěné a zdůrazňujeme, že dáváme přednost otevřené mnohostranné diskusi rovnocenných partnerů. Pro tu ale musí být vytvořeny legislativní podmínky.

Doufáme, že smysl naší výzvy pochopíte a před jednáními o novele atomového zákona se jednoznačně postavíte na stranu jejich zastánců. Umožníte tím zachovat do budoucnosti možnost společného dialogu.

Žádáme Vás, abyste novelu oficiálně podpořili a spolu s námi oslovili senátory s vysvětlením jejich předností a s žádostí o její podporu.

S pozdravem

Jaroslav Andrlé, starosta města Horní Cerekev; František Němec, starosta obce Cejle; Petr Měkuta, starosta obce Nový Rychnov; Karel Matoušek, starosta města Jindřichův Hradec; Vilma Szutová, starostka obce Deštná; Radim Beneš, starosta obce Pluhův Žďár; Jaroslav Hřebík, starosta města Nová Včelnice; Vladislav Červ, starosta obce Kostelní Radouň; Jiří Dvořák, starosta obce Lodhěřov; Jiří Hrubý, starosta obce Okrouhlá Radouň; Jiří Krejčů, starosta obce Horní Radouň; Zdeněk Černý, starosta obce Nadějkov; Stanislav Kameník, starosta obce Zhoř; Jaroslav Kofroň, starosta obce Božetice; Miroslav Zíka, starosta obce Přeštětice; Miroslav Maksa, starosta obce Chyšky; Vladimír Mašek, starosta obce Jistebnice; Marie Křížová, starostka obce Petrovice; Jiří Hejhal, starosta obce Nechvalice; Václav Trčka, starosta města Horažďovice; Vladimír Smitka, starosta obce Svěradice; Vladimír Smolík, starosta obce Pačejov; Petr Klásek, starosta obce Chanovice; Josef Heřman, starosta obce Malý Bor; Václav Drha, starosta obce Velký Bor; Miloslav Cikán, starosta obce Oselce; Milan Leopold, starosta obce Rábí; František Balíček, starosta obce Hradešice; Miloslav Strolený, starosta obce Kvášňovice; Marie Pícková, starosta obce Myslív; Josef Panuška, starosta obce Olšany; Ladislav Péfa, starosta obce Budišov; Bohumil Peterka, starosta obce Lubenec; Vladimír Bouda, starosta obce Blatno

Citát čísla:

„Hlubinné úložiště radioaktivních odpadů v České republice je výmysl lidí, kteří jsou živi z toho, že škodí této zemi. Asi tak jako Vy. Skutečně nevím proč bychom takovou myšlenku měli podporovat.“

náměstek ministra průmyslu a obchodu Martin Pecina v odpovědi sdružení Calla

Zprávy z lokalit

Budišov: dopis senátorům

Vážený pane senátore, vážená paní senátorko, velký Rek Platón postuloval jako nejlepší uspořádání lidské společnosti vládu zasvěcenců – mudrců. Básnictví, hudba a výtvarné umění měly naopak v jeho ideálním státě podléhat přísným omezením a kontrole. Ačkoliv Platónem navrhovaný model má jistou vnitřní logiku, bývá většinou chápán jako neproveditelný a vzbuzuje, zvláště po zkušenostech s totalitami 20. století, i silné rozpaky mravní. Přesto existuje jedna oblast, v níž se takřka absolutně „vláda odborníků“ bez kontroly veřejnosti uplatňuje. Touto oblastí je jaderná energetika.

Vážený pane senátore, Senát bývá často publicisty, veřejností i některými politiky představován jako jakési nechtěné, zbytečné dítě české ústavy. Poukazuje se na to, kolik procent obyvatelstva by uvítalo jeho zrušení, a jak málo voličů chodí k senátním volbám. V mých očích je ale legitimita Senátu mezi ostatními institucemi z nejvyšších. Váš mandát není výsledkem práce stranických sekretariátů, zákulisních dohod, vůle zájmových skupin, ČEZ nevyjímaje. Vděčíte za něj svobodným, zodpovědným občanům, zajímajícím se o věci veřejné. Až budete rozhodovat o návrhu novely tzv. atomového zákona (z předchozího je snad zřejmé, že svobodní, zodpovědní občané, zajímající se o věci

veřejné v Budišově, možném budoucím úložišti jaderného odpadu, na tuto novelu toužebně čekají), mějte, prosím, tyto skutečnosti na zřeteli.

Jiří Horák, občanské sdružení Zdravý domov Vysočina

(pozn. red.: dopis obdrželi Senátoři ČR na jaře tohoto roku)

Lubeneč: pochod okolní krajinou

V obci Lubeneč se uskutečnil 7. května 2005, v rámci oslav 60. výročí osvobození ČR, 11. ročník pochodu okolím Lubence, tentokrát navíc prezentovaného i jako pochod místy „zamýšleného úložiště jaderného odpadu“. Start pochodu byl na náměstí u pomníku obětem 2. světové války. Poté se účastníci odebrali ke hřbitovu, kde byly položeny věnce a zahájena štafeta. Trasa končila na hrázi lubeneckého rybníka, kde byla slavnostně zapálena vatra. K poslechu zahrála skupina M. Dvorského a došlo i na ukázky umění vojenského historického klubu Horka z Rakovníka. Po soumraku zakončil program ohňostroj.

(lb)

Putovní výstava

o osudech poznamenaných jaderným odpadem

V červenci a srpnu se v řadě českých obcí představí výstava fotografií nizozemského fotografa Roberta Knotha s názvem „Poloviční život – Lidské osudy poznamenané jaderným odpadem z ruského zařízení Majak“. Putovní výstavu pořádá ekologická organizace Greenpeace a plánuje s ní navštívit zejména obce, které se nacházejí poblíž jaderných elektráren

nebo v lokalitách, v nichž stát uvažuje o umístění hlubinného úložiště radioaktivních odpadů.

Černobílé fotografie Roberta Knotha zachycují běžný, každodenní život obyvatel Musljudumova a blízkého okolí. Vesnice Musljudumovo leží asi 30 km od jaderného komplexu Majak. Lidé, které Knoth fotografuje, nežijí „normálním“ životem. Obrazy z ulic a domovů nenápadným způsobem dokumentují jejich osudy, které ovlivnil jaderný průmysl a nezodpovědné jednání jeho provozovatelů.

Majak leží na úpatí Uralu, 80 kilometrů severně od města Čeljabinsk. Je to největší jaderný komplex na světě a nejdůležitější ruské zařízení zpracovávající vyhořelé jaderné palivo. Jeho historie je protkána řetězem ekologických havárií a hazardování s lidskými životy. V 50. letech vypouštěl závod vysoce radioaktivní tekuté odpady přímo do řeky, kterou místní obyvatelé využívali jako zdroj pitné vody. V roce 1957 pak došlo k druhé nejhorší jaderné havárii v historii, při níž bylo radioaktivitou zasaženo více než 23 tisíc km² a postíženo na 270 tisíc lidí.

Kontakt pro podrobnější informace o výstavě a jejích plánovaných zastávkách:

Mgr. Hana Gabrielová

tel.: 224 319 667, mobil: 777 027 012

e-mail: hana.gabrielova@cz.greenpeace.org

Informace jsou též na internetu:

www.greenpeace.cz/majak/tour.shtml

Z tisku

O větší balík peněz ze zisku ČEZu bojují obce u Dukovan

TŘEBÍČ – ČEZ bohatne a obce chudnou. A to se nelíbí sdružení Energoregion 2020, které už patnáct let hájí zájmy 111 obcí v dvacetikilometrovém pásmu kolem Jaderné elektrárny Dukovany.

Právě proto prosazuje novelu atomového zákona, která má uzákonit poplatky z jaderného území pro obce v zóně havarijního plánování elektrárny. Seznámení s novelou prosazovanou některými senátory bylo hlavním smyslem včerejší valné hromady Energoregionu 2020 v Třebíči. „ČEZ dosahuje enormních zisků. Za první čtvrtletí tohoto roku dosáhly výše 4,6 miliardy korun, což je o 60 procent více než loni. K nám, k obcím, se ale ČEZ chová macešky. Loni jsme dostali 7,5 milionu korun z nadace Duhová energie, což není ani třetina roční mzdy nejvyšších představitelů ČEZu. Na počátku, kdy naše sdružení vzniklo, šlo z nadace obcím sto milionů korun,“ řekl člen představenstva Energoregionu 2020 Vladimír Měrka.

„Pravda je, že obce, kterých se dotýká činnost jaderné elektrárny, by měly být podle mého názoru nějakým způsobem

zvýhodněné,“ přiznává i náměstek ministra průmyslu a člen dozorčí rady ČEZu Martin Pecina, který se zúčastnil včerejší konference ke 20. výročí zahájení provozu dukovanské elektrárny konané v třebíčském hotelu Grand.

Návrh atomového zákona předložený do Senátu však nepovažuje za šťastný ze dvou důvodů. Částky, jimiž by byla zatížena jaderná energetika, jsou údajně enormně vysoké a snižovaly by konkurenceschopnost tohoto zdroje.

A právo veta, které se někteří lidé snaží do zmíněného zákona vtělit, by podle jeho názoru dokonce ČEZu znemožnilo jakoukoliv činnost.

Nejvhodnější forma pomoci je podle něj přes nadaci Duhová energie. „Jestliže Senát zákon přijme, ČEZ stáhne peníze z ostatních regionů, a ty budou trpět,“ řekl Pecina.

*Miroslava Čermáková, Arnošt Pacola
(Vysočina – noviny Havlíčkobrodská, 6. 5. 2005)*

Kdo by chtěl jaderné úložiště za domem?

Z novely atomového zákona, která nyní uvízla v Senátu, zřejmě už s konečnou platností vypadlo právo veta pro obce, nesouhlasící s výstavbou jaderného zařízení. Je to škoda, ale asi nemůžeme chtít zázraky. Jsme v situaci, kdy řada zákonodárců pochybuje dokonce i tom, že by obce měly být účastníkem řízení o jaderné bezpečnosti: prý je to na ně moc složité, nerozumějí tomu, a vůbec, kdyby se jednalo s každou vesnicí, nepostavilo by se nikde nic... Extrémním příkladem takového názoru je náměstek ministra průmyslu Martin Pecina, se kterým jsem se před rokem sešel v televizní debatě: dozvěděl jsem se tam od něho, že pokud by se mělo dát na názor obcí, byl by to konec demokracie v Čechách (a na Moravě). Při takových představách o demokracii nám bohužel nezbyvá, než považovat za úspěch každý sebemenší krok na cestě k poměrům, které jsou ve většině evropských zemí běžné.

Narozdíl od nich totiž u nás obce stále ještě nejsou považovány za partnery, ale za překážející potížisty, které je nutno nějak umlčet: slibem finančních výhod, poukazem na to, že o odborných záležitostech mohou rozhodovat zase jen odborníci, v nehorším případě pak direktivním nařízením. Co na tom, že se rozhoduje o jejich území a o životě jejich obyvatel na desetiletí dopředu? Důležité je stavbu prosadit, sliby pak jaksi vyšumí do ztracena, a na to, že též odborníci a úředníci se mohou mýlit, se přijde až v okamžiku, kdy se nedá nic dělat.

Takový postup snad může být úspěšný jednou, ale pro budoucnost je kontraproduktivní. Okolnosti, které doprovázely výstavbu Temelína, a které v rozpravě o novele zmínil senátor Milan Štech, jsou v obou jihočeských lokalitách ještě v živé paměti a domluva o úložišti je tam právě proto prakticky nemožná. Starostové a občané už státním úředníkům nevěří ani slovo a dlužno říct, že Ministerstvo průmyslu a jím řízená Správa

úložišť radioaktivního odpadu je svým dosavadním postupem v tomto postoji jedině utvrzují. Výběr místa pro úložiště, zmatený od samého začátku, dospěl nyní do zcela kuriózního stádia, kdy se – podle slov ministra Milana Urbana – žádné hlubinné úložiště v ČR stavět nebude, zatímco Správa úložišť současně pilně pracuje na vyhledání vhodné lokality. Možná, že takový postup nějakí odborníci chápou, ale musíme opravdu nechat rozhodování o naší budoucnosti pouze v jejich rukou?

Nechci tu zpochybňovat nutnost finanční náhrady pro obce v sousedství jaderných zařízení, jejichž uzákonění projednávaná novela také navrhuje. Tyto kompenzace jsou samozřejmě potřebné, senátoři z obvodů, ve kterých leží jaderné elektrárny Temelín a Dukovany (Milan Štech, Pavel Janata) v debatě uvedli konkrétní příklady toho, jak jaderná stavba oblast znevýhodňuje: ztráta atraktivity pro zahraniční podnikatele a pro turisty, změna charakteru krajiny, nutnost zajišťovat havarijní plánování a udržovat únikové trasy atd. Také třetí bod novely, týkající se odpovědnosti a náhrady škod, by byl důležitou změnou k lepšímu. Za nejpodstatnější však považuji to, aby se obce a jejich obyvatelé mohli svobodně rozhodnout, zda jim nabídnuté kompenzace stojí za zvýšené riziko, a nebyli postaveni před hotovou věc. Doporučovat jim, aby se buď s elektrárnou či úložištěm smířili, nebo aby se odebrali do jeskyní a svítili si tam loučemi, případně je šmahem označovat za militantní ekoteroristy je nejen nesmyslné, ale také se míjí s podstatou problému. Ten leží mimo „spory o atom“ a je obecnější povahy: žijeme ve státě, který svým občanům naslouchá a považuje je za partnery pro dialog, nebo vezíme stále ještě jednou nohou v totalitním systému?

*Zdeněk Černý, starosta obce Nadějkov
(Mladá fronta DNES, 30. 6. 2005, str. 7, Názory)*

Německo odstavilo jadernou elektrárnu v jižní části země

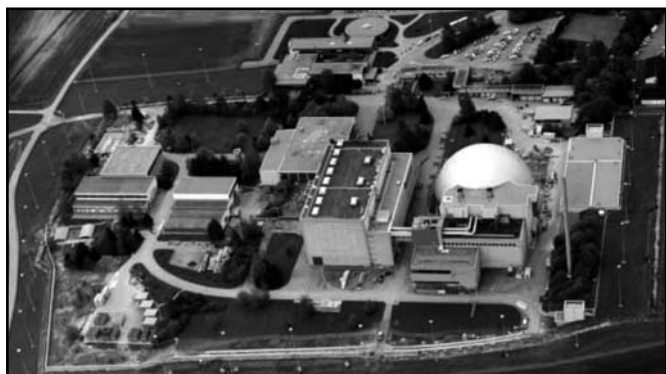
11. května odpojili v Německu ze sítě v pořadí druhou jadernou elektrárnu, a pokračují tak v plánu útlumu jaderné energetiky. Elektrárna v Obrigheimu ve spolkové zemi Bádensko-Württembersko byla nejstarším reaktorem v zemi, v provozu byla od roku 1968. Provozovatelem byla energetická společnost EnBW. V Německu zůstává nyní v provozu ještě 17 reaktorů.

S elektrárnou se pojil i vznik první občanské iniciativy bojující proti jaderné energetice. Tamní obyvatelé však prý uzavření reaktoru nenadchlo, neboť v ekonomicky slabé oblasti zajišťovala elektrárna přímo i nepřímo 800 pracovních míst, uvedla rozhlasová stanice Inforadio. Také bádensko-württemberská zemská vláda a její premiér Günther Öttinger považují koncepci útlumu jaderné energetiky berlínské vlády za chybu a nesouhlasí ani s odstavením Obrigheimu. Zemská ministryně životního prostředí Tanja Gönnerová chce údajně výměnou za Obrigheim jednat o prodloužení provozu pro zbývající čtyři reaktory v regionu, které mají být odpojeny v letech 2009 až 2011. Spolková země pokrývá 55 procent svých potřeb elektřiny z jaderných elektráren.

Obrigheim je po reaktoru ve Stade druhou jadernou elektrárnou odpojenou v rámci dohody mezi vládou a provozovatelem z roku 2000. Ústup od jaderné energetiky patří k hlavním projektům vlády sociálních demokratů (SPD) a Zelených. Podle platné legislativy má být všech 40 000 MW výkonu německých jaderných reaktorů odstaveno do roku 2021. Náklady dosáhnou podle odhadů na 500 milionů eur (15 miliard Kč).

Program zrušení jaderné energetiky je ale stálým předmětem diskusí. Zástupci pravo-středové opozice prohlašují, že dostanou-li se po volbách v roce 2006 k moci, prosadí korekce útlumového programu. Naopak současný spolkový ministr životního prostředí Jürgen Trittin označil postoj opozice „za zastaralou průmyslovou politiku“ a o reaktoru v Obrigheimu řekl, že je po 37 letech provozu „vhodný do muzea“.

(Im, podle ČTK)

Letecký snímek areálu JE Obrigheim. foto: archiv

USA: falšování dat kolem úložiště Yucca Mountain

Projekt amerického úložiště v Yucca Mountain se dostal do dalších problémů poté, co byly zveřejněny údaje o falšování dat, týkajících se podzemních vod. Úředníci z Nevady a státní parlamentní delegace jsou vyzýváni k tomu, aby zastavili projekt a zřídili nezávislou vyšetřovací komisi, která prošetří sérii e-mailů, naznačujících, že klíčová vědecká data mohou být zfalšovaná. Údaje se týkají studie Úřadu pro geologický průzkum (USGS) o pohybu podzemních vod uvnitř úložiště.

V dubnu proběhlo první slyšení ve věci tvrzení, že zveřejněné údaje jsou podvod. Na úvod slyšení uvedl předseda komise John Porter, že několik hodin před začátkem získal další dokumenty ukazující na ještě širší falzifikaci. Vyzval Ministerstvo spravedlnosti, aby dokumenty zapečetilo a zajistilo ochranu před zničením.

„Kroky vědců z USGS nabouraly důvěru veřejnosti ve vládní úředníky“, prohlásil Porter, a dokonce je označil za „kriminální jednání“. Dodal, že „federální zaměstnanci měli poskytovat pravdivé informace o Yucca Mountain, ale udělali pravý opak“.

Tom Davis, poslanec za stát Virginia, uvedl, že pokud se ukáže, že klíčové informace jsou zfalšované, bude to znamenat velký problém, a to jak z hlediska bezpečnosti programu budování úložiště jako celku, tak i z hlediska důvěry veřejnosti k zaměstnancům v celé federální sféře.

Guvernér státu Nevada Kenny Guinn řekl: „Fakta, která mohla být záměrně vykonstruovaná a mohla sledovat předem dané a politicky motivované závěry, vyvolávají i otázku po legitimitě celého programu.“ Uvedl, že studie USGS, které jsou nyní zkoumány, „byly vypracovány na základě objednávky Ministerstva energetiky jako pokus o vyvrácení dřívějších vědeckých zjištění, které provedlo Ministerstvo ve spolupráci se státem Nevada, ale Ministerstvu se nezamlouvaly.“ Guinn dále dodal, že přes opakované žádosti od něj, žádosti od generálního prokurátora státu Nevada i senátní delegace z Nevady, odmítlo Ministerstvo energetiky zpřístupnit diskutované e-maily a další materiály. „Údaje svědčící o problémech kolem programu Yucca Mountain se zdají být mimo jakoukoliv pochybnost. Projekt ztratil veškerou vědeckou důvěryhodnost, kterou měl,“ uzavřel Guinn.

Někteří možná věděli o problémech již několik měsíců. John Mitchell, prezident dodavatelské firmy Bechtel-SAIC, připustil, že pracovníci jeho firmy i Ministerstva energetiky mohli už před prosincem 2004 vědět o existenci interních e-mailů, obsahujících zkradená data. K původnímu vnitřnímu vyšetřování, které prováděli generální inspektoři Ministerstev energetiky a Vnitra, se nyní přidala i FBI, a je považováno za vyšetřování trestní. Senátoři za stát Nevada Harry Reid a John Ensign požádali FBI o to, aby se mohli vyšetřování zúčastnit.

(Im, podle News Headlines)

Tiskovinu vydává: Hnutí DUHA, Bratislavská 31, 602 00 Brno, IČO: 155 47 779

Redakce: Libor Matoušek, Edvard Sequens.

Tisk: A+A Tisk Brno, aatisk@volny.cz.

Evidováno u Ministerstva kultury ČR, reg. č. MK ČR E 12289.

Bližší informace na adresách:

Hnutí DUHA, telefon: 545 214 431, e-mail: libor.matousek@hnutiduha.cz

Calla, Fráni Šrámka 35, 370 04 České Budějovice, tel.: 387 310 166, e-mail: calla@ecn.cz

náklad: 1500 ks, vyšlo: 15. 7. 2005

Jaderná energetika není řešením energetických problémů v 21. století

Nevyřešený problém vyhořelého paliva patří bezesporu k hlavním limitům rozvoje jaderné energetiky. Nejedná se ovšem o limit jediný. Hnutí Duha připravilo podrobnou analýzu, která ukazuje, že rozvoj jaderné energetiky není reálnou cestou k řešení energetických problémů. Pro vaši informaci přinášíme stručný výťah ze zmíněné analýzy.

Vývoj energetického sektoru v budoucnosti

Současnou světovou energetiku, která z 80 % závisí na spalování uhlí, ropy a zemního plynu, čekají během 21. století významné změny a to ze dvou hlavních důvodů. Prvním důvodem je nutnost omezit rizika globálních změn podnebí redukcí emisí oxidu uhličitého. Právě energetický sektor, ze kterého pochází největší množství uvolněných emisí, bude muset přistoupit k jejich zásadnímu snížení. Druhý důvod spočívá v omezených zásobách fosilních paliv, zejména ropy, které s vysokou pravděpodobností v průběhu 21. století přestanou být dostatečné k pokrývání poptávky.

Ve strategických debatách bývá často zmiňována klíčová role jaderné energetiky při řešení uvedených problémů. Například náměstek ministra průmyslu a obchodu ČR Martin Pecina napsal: „Jaderná energetika je přitom zatím bohužel jedinou perspektivou výroby elektrické energie po vyčerpání fosilních zdrojů. Možná se to někomu může zdát jako příliš vzdálená budoucnost, ale skutečnost může být dramaticky jiná. Ceny fosilních paliv budou nutně růst a jádro je jejich jedinou alternativou.“ Podporu rozvoji jaderné energetiky opakovaně vyslovil i současný prezident Spojených států George W. Bush.

Projaderný optimismus má ovšem řadu děr. Bezpečnostní rizika a nevyřešený problém jaderného odpadu zůstávají hlavními příčinami, kvůli kterým rozvoj jaderného průmyslu odmítá široká veřejnost. Vedle nich má ovšem jaderná energetika také další limity. V jejich důsledku se idea prosté náhrady fosilních paliv jádrem stává neproveditelnou.

Současný stav a výhled jaderné energetiky – stagnace a pravděpodobný pokles

Podle odhadů nezávislých energetických konzultantů A. Froggatta a M. Schneidera, uveřejněných v publikaci The World Nuclear Industry Status Report 2004, bude mít světový jaderný průmysl v příštích letech velké problémy, aby udržel svůj dnešní podíl na pokrývání energetických potřeb. Podle informací Uranium Information Centre z listopadu 2004 se v současné době ve světě staví 27 reaktorů o celkovém plánovaném výkonu 21,5 GWe. Pokud budou během příštích deseti let odstaveny všechny reaktory, které dosáhnou konce své plánované životnosti (předpokládá se v průměru 40 let), bude k jejich náhradě třeba do roku 2015, kromě dnes rozestavěných reaktorů, naprojektovat, postavit a spustit dalších 73 jednotek. V období 2015 až 2025 se tento počet ještě podstatně zvýší – životnost bude končit dalším 198 reaktorům o výkonu 172 GWe. Vzhledem k tempu výstavby v posledních letech a současným podmínkám na trhu je tento nárůst krajně nepravděpodobný, pro období do roku 2015 prakticky nemožný. Pro srovnání mezi lety 1992 a 2004 bylo spuštěno 52 reaktorů.

Jaderný průmysl se snaží čelit úbytku provozovaných reaktorů prodlužováním životnosti stávajících. Tento postup má ovšem

své technické limity. Nedojde-li k zásadní změně podmínek na trhu, musí v horizontu příštích dvaceti let jaderná energetika počítat se stagnací či poklesem.

Nízkou pravděpodobnost rychlého nastartování strmého růstu jaderné energetiky potvrzuje i výroční zpráva Mezinárodní agentury pro atomovou energii. V části věnované jaderným technologiím uvádí na prvním místě nutnost eliminace rizika úbytku kvalifikovaných pracovníků v oboru. Po výrazném zpomalení růstu odvětví v devadesátých letech začaly technické univerzity omezovat počet míst v oborech souvisejících s jadernou energetikou, protože absolventi obtížně hledali uplatnění.

Ekonomická nekonkurenceschopnost jaderné energetiky

Hlavní příčinou stagnace jaderného průmyslu je nízký zájem investorů o stavbu nových reaktorů z důvodu vysokých investičních rizik.

Například ve srovnání s plynovou elektrárnou využívající kombinovaný cyklus jsou investiční náklady potřebné k výstavbě srovnatelného jaderného zdroje více než trojnásobné. Jaderná elektrárna má sice podstatně nižší náklady na palivo, což výslednou cenu energie vyrovnává, přesto investiční náročnost spojená s dlouhou dobou návratnosti zůstává významným limitujícím faktorem rozvoje jaderné energetiky.

Kolik vlastně výstavba jaderné elektrárny stojí? Přesné náklady lze předem jen obtížně odhadovat, o čemž svědčí podstatné zvýšení rozpočtu řady projektů během jejich realizace. Jako aktuální odhad investičních nákladů lze využít částku uvedenou ve smlouvě mezi finskou elektrárenskou společností TVO, investorem výstavby elektrárny Olkiluoto-3 zahájené v roce 2005, a dodavatelským konsorciem Framatome-Siemens. Dodavatelská strana se ve smlouvě zavazuje postavit tlakovodní reaktor o elektrickém výkonu 1600 MW za 3 miliardy eur – jedná se o fixní částku, případné zvýšení nákladů by musel pokrýt dodavatel. V případě, že se dodavatelskému konsorciu podaří výstavbu za podepsanou částku realizovat, vycházejí investiční náklady na 1875 EUR na instalovaný kilowatt. Náklady na výstavbu jaderné elektrárny Temelín činily 1650 EUR na instalovaný kilowatt.

Financování výstavby zmíněného finského reaktoru je ovšem problematické. Sdružení nezávislých výrobců energie z obnovitelných zdrojů EREF podalo v prosinci 2004 k Evropské komisi žádost o přezkoumání kontraktů kvůli podezření z porušení pravidel liberalizovaného trhu s elektřinou.

EREF napadá skutečnost, že v čele konsorcia bank, které poskytl TVO půjčku na zaplacení více než 60 % ceny stojí německá Bayerische Landesbank, většinově vlastněná státem. Půjčka byla poskytnuta na nízký 2,6% úrok. Evropská komise bude zkoumat, zda se nejedná o nepřípustnou státní podporu kontraktu, na němž se podílí německá firma Siemens. Druhým bodem stížnosti je podpora francouzského státního rozpočtu společností AREVA, která prostřednictvím exportní agentury COFACE dostala dotaci 610 milionů eur. AREVA je vlastníkem Framatome ANP. EREF požaduje přezkoumání, zda tyto veřejné prostředky určené k podpoře vývozu do politicky nestabilních oblastí nebudou využity k podpoře aktivit společnosti Framatome ANP ve Finsku.

Problémy jaderných firem

Riziko podnikání v jaderné energetice můžeme ilustrovat příkladem z Velké Británie.

Britská soukromá společnost British Energy, která provozuje osm jaderných elektráren, je zadlužená a dlouhodobě ztrátová, přičemž její ztráta se v posledním období zvyšuje. British Energy požádala v roce 2000 britskou vládu o státní podporu ve výši 6 miliard eur za účelem pokrytí části provozních nákladů a budoucích nákladů na likvidaci vyřazených jaderných reaktorů. Britská vláda prostředky vyčlenila. Komerční společnost, jejíž podnikání stojí především na jaderných elektrárnách, tedy nedokázala vytvořit fond, ze kterého by bylo možné hradit náklady na likvidaci reaktorů.

Začátkem prosince 2004 oznámila Evropská komise zahájení dalšího šetření k porušení hospodářské soutěže spojeného s britským jaderným průmyslem. Britská vláda totiž hodlá převést závazky státem vlastněné společnosti BNFL (British Nuclear Fuel Limited) ve výši 60 miliard eur na nově založenou agenturu (NDA – Nuclear Decommissioning Agency). BNFL vlastní jedenáct jaderných elektráren, z nichž sedm již bylo vyřazeno z provozu, továrnu na výrobu jaderného paliva v lokalitě Springfields a komplex v Sellafieldu, který se skládá ze dvou přepracovacích závodů a továrny na výrobu směsného paliva MOX. Hospodaření společnosti je ztrátové – za období od 1. dubna 2003 do 31. března 2004 činila její ztráta 300 milionů liber, tj. téměř 450 milionů EUR. Ani BNFL nevytvořila fondy dostatečné k pokrytí nákladů na likvidaci svých zařízení. Záměrem britské vlády je rozdělení BNFL, přičemž část majetku včetně odpovědnosti za jeho likvidaci bude převedena na státní agenturu NDA. Evropská komise zkoumá, zda se ze strany britské vlády jedná o státní podporu, která je v rozporu s pravidly hospodářské soutěže.

Stojí za zmínku, že významný podíl na ekonomických problémech BNFL má jaderný komplex v Sellafieldu. Továrna na výrobu směsného paliva MOX zde byla uvedena do provozu v prosinci 2001 a investiční náklady na její výstavbu dosáhly 480 milionů liber. Návrh této investice je dnes velmi nepravděpodobná, neboť továrna nemá předpokládaný odbyt. Zamýšlené kontrakty na dodávky směsného paliva do Japonska, Kanady, Francie a Španělska nebyly uzavřeny. Smlouvy uzavřené mezi BNFL a provozovateli jaderných elektráren v Německu, Švédsku a Švýcarsku pokrývají podle BNFL 40 % výrobní kapacity a nestačí k ziskovému provozu.

Ani oba sellafieldejské přepracovací závody nejsou pro BNFL příslibem pro budoucnost. První z nich, který přepracovává palivo z dosluhujících reaktorů typu Magnox, bude uzavřen v roce 2012 a bude třeba investovat do jeho likvidace. Budoucnost druhého přepracovacího závodu (THORP) závisí na počtu zahraničních zakázek, které získá v příštích letech. Dnes je jeho nejvýznamnějším zákazníkem zadlužená British Energy.

Jaderná energetika nemůže řešit riziko globálních změn podnebí

V posledních letech prohlubují vědecké týmy shodu v problematice globálních změn podnebí. Za hlavní příčinu nebezpečných trendů, které způsobují extrémní klimatické jevy a postihují stále větší počet obyvatel všech světadílů, byly označeny vysoké emise skleníkových plynů uvolňovaných zejména při spalování fosilních paliv.

Přestože jaderné elektrárny patří k technologiím, které oxid uhličitý neprodukují, nemohou významně přispět k řešení pro-

blému. Emise je totiž nutné snížit rychle. Šestý environmentální akční program EU dospěl k závěru, že rozvratu klimatického systému zabrání v dlouhodobém snížení emisí aspoň o 70 % oproti roku 1990. Tomu by mělo odpovídat snížení minimálně o 20 % do roku 2020. V první a nejdůležitější fázi snižování emisí není náhrada fosilních paliv jadernou energií proveditelná. I v případě, že by se jadernému průmyslu v dalších letech podařilo nastartovat rychlý růst, nebude náhrada fosilních paliv jádrem spásným řešením. Narazí totiž na limit světových zásob neobnovitelného uranu.

Neobnovitelný uran jako limit rozvoje jaderné energetiky

Uran patří k neobnovitelným zdrojům a jeho zásoby jsou omezené. Současný jaderný průmysl pokrývá svoji potřebu těžbou přírodního uranu a využitím materiálu z likvidace jaderných hlavic. Nedostatek uranu při současné spotřebě v nejbližších desetiletích nenastane. Tato situace by se mohla změnit v případě rychlého růstu jaderné energetiky a s ním spojeného zvýšení tempa spotřeby uranu.

Podobně jako u ostatních přírodních zdrojů nelze ani množství zásob uranu přesně určit. Obecně respektovaný odhad zásob přináší pravidelná publikace *Uranium: Resources, Production and Demand* vydávaná Nuclear Energy Agency. Množství známých konvenčních zásob, jejichž existence je prakticky jistá, publikace uvádí ve výši 3,93 milionu tun. Neznámé konvenční zásoby, s jejichž existencí lze počítat s určitou pravděpodobností, jsou uvedeny ve výši 12,27 milionu tun. Ze sekundárních zdrojů lze získat 0,91 milionu tun uranu.

Doba, po kterou zásoby uranu stačí pokrývat poptávku, závisí na jejich objemu a rychlosti čerpání. Podle Uranium Information Centre vyžaduje pokrytí potřeb v současnosti provozovaných reaktorů 66 000 tun uranu ročně. Za předpokladu potvrzení existence všech zásob, by bylo možné současný počet reaktorů zásobovat po dobu 260 let. Za předpokladu, že se potvrdí existence 50 % neznámých konvenčních zásob, by bylo možné poptávku současných reaktorů pokrývat 165 let. V případě hypotetické částečné náhrady fosilních paliv jádrem se ovšem rychlost čerpání zásob uranu podstatně zvýší a jejich životnost zkrátí. Například kdyby kolem roku 2050 měl vodík vyrobený pomocí jaderných reaktorů trvale nahradit čtvrtinu poptávky po ropě, tak zásoby uranu dojdou už kolem roku 2070.

Přepracování veškerého vyhořelého paliva by zvýšilo objem zásob zhruba o 20 %, což pro rozvojové scénáře znamená prodloužení životnosti zásob pouze o několik let. Na technologický průlom, který by přinesl ukončení vývoje a následné rozšíření technologií nezávislých na omezených zásobách uranu (množivé reaktory, využití thoria atd.), nelze po dosavadních zkušenostech spoléhat.

Závěrem

Ve světovém energetickém systému dojde během 21. století k zásadním změnám. Nutnost snížení emisí skleníkových plynů a tenčící se zásoby fosilních paliv si tyto změny vynutí. Jaderná energetika ovšem v reformovaném systému výraznou roli téměř jistě nesehraje.